

Seria: Profesorki Super-Babki
Nr odcinka: 213
Podseria: nauki ścisłe
Podseria: z Lwowa do Wrocławia
Podseria: składanki
Podseria: z dyplomem „Doktora Honoris Causa” x 3

Dedykacja: dla nauczycieli chemii eseisty,
z LO IV w Bydgoszczy (p. Różyńskich)

Bogusława Jeżowska-Trzebiatowska

=====

Polecana/Omawiana książka:

Wanda Dybalska: Taki zwyczajny. O profesorach Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe Atut, Wrocław 2005.

=====

Bohaterką niniejszego odcinka jest Pani Profesor **Bogusława Jeżowska-Trzebiatowska**¹. Urodziła się 19 listopada 1908r. w **Stanisławowie**², dziś to miasto nazywa się Iwano-Frankiwnsk i leży na Ukrainie. W tych okolicach mieszkali rodzice eseisty. Zostali osiedleni w m.in. w Dzierżoniowie oraz w Zabrze. Ona także - jak wieki kresowian - musiała zamienić ziemię dzieciństwa, na ziemię zachodnie. Zamieszkała na wiele lat we Wrocławiu, gdzie zmarła 16 grudnia 1991r.

Polecana książka ma 343 strony, mały format, jest sklejana, zgodnie z tytułem omówiono 20 sylwetek wrocławskich naukowców. Okładki są miękkie. W naszej serii mamy na taką okazję podserię ‘składanki’. W książce zamieszczono 191 fotografii czarno-białych i kolorowych, a zatem autorka dotarła do każdej z osób lub jej rodziny. Książkę napisała absolwentka

¹ <https://kresy24.pl/16-grudnia-1991/>; o Bohaterce.

² <https://pl.wikipedia.org/wiki/Iwano-Frankiwnsk>; o mieście dzieciństwa.

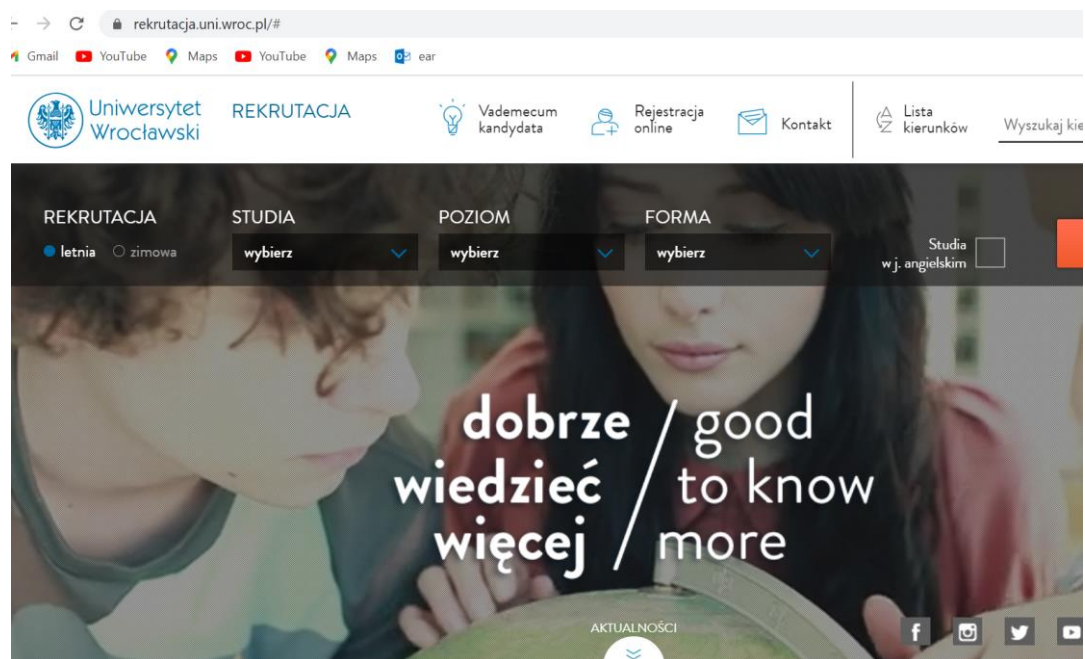
Uniwersytetu, pracująca potem jako dziennikarka³. Jest nietypowa, rozdziały nie są numerowane, ale mają tytuły - niezawierające nazwisk omawianych postaci.

Heroina tego odcinka była polską naukowczynią w dziedzinie **fizykochemii**⁴. Rozdział Jej poświęcony ma tytuł „Korona mi z głowy nie spadnie”.

W naszej serii mamy kilka postaci o podobnych zainteresowaniach naukowych np. odc. nr: 1,3, 47 oraz 72.

Nasza Bohaterka specjalizowała się w zakresie <<fizykochemii strukturalnej, spektroskopii, magnetochemii, chemii jądrowej i radiacyjnej. Była współtwórczynią tzw. wrocławskiej szkoły chemii koordynacyjnej>>.

W 1935 roku obroniła doktorat na Politechnice Lwowskiej⁵, co potwierdza „odkrycie naszej serii” tj. o znaczącej liczbie naukowczyń w przedwojennej Polsce. Od 1954 była **profesorem Uniwersytetu Wrocławskiego**.

Strona Uniwersytetu Wrocławskiego „dobrze wiedzieć więcej” – hasło na dziś !!!

³ https://pl.wikipedia.org/wiki/Wanda_Dybalska; o AUTORCE.

⁴ https://pl.wikipedia.org/wiki/Chemia_fizyczna; definicje.
<https://sjp.pwn.pl/slowniki/fizykochemia.html>; słownik – definicja słowa.

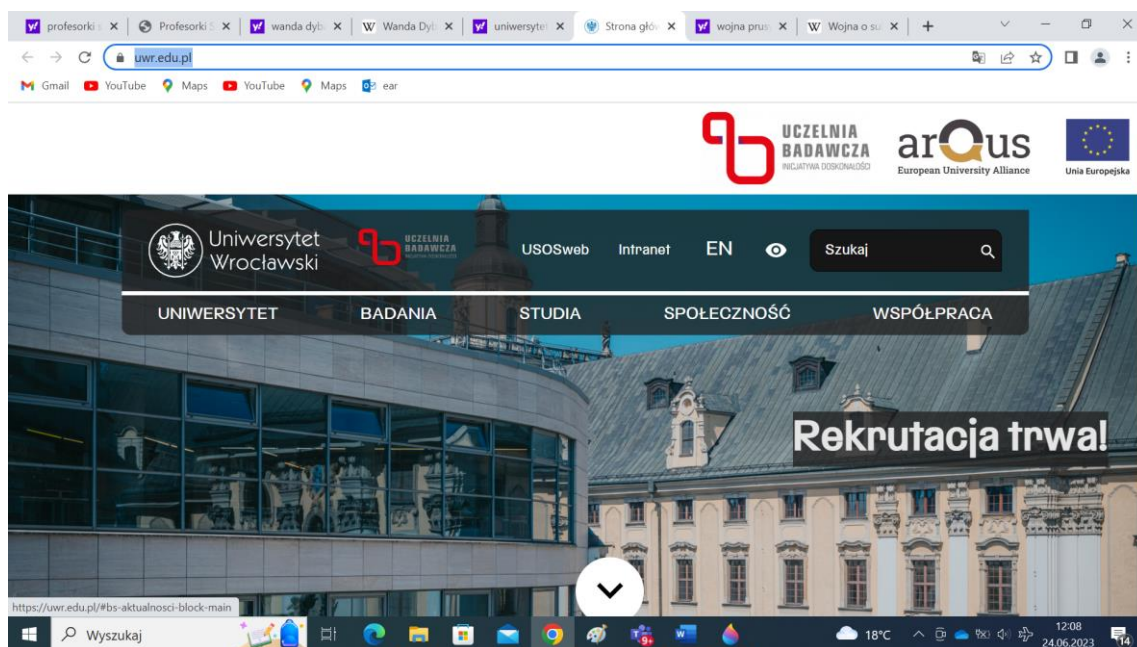
⁵

[file:///C:/Users/Stan/Downloads/oszuc,+%7B%5CuserGroup%7D,+SE_53_2_2019_Anna_Strojna_Krzystanek%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Stan/Downloads/oszuc,+%7B%5CuserGroup%7D,+SE_53_2_2019_Anna_Strojna_Krzystanek%20(3).pdf); on-line – artykuł naukowy

W serii mamy kilka Pań pracujących naukowo z Wrocławia - np. odc. nr: 2,42,46, 94, 167 oraz 214.

Wracamy do książki. Rozdziały nie są życiorysami. Tytuł to pewna gra słów, bo w Polsce mamy nazwę „profesor zwyczajny”, który w innych krajach miewa nazwę „full” - pełny, też skrótowo, slangowo, bo nie oznacza iż pija „full-a”. Natomiast chodzi o wysoki poziom naukowy i zatrudnienie na stałe. Często była iż młodszy pracownicy naukowcy mają umowy na czas określony np. 2,3 lub 5 lat. Na końcu książki mamy spis fotografii i nazwiska bohaterów poszczególnych rozdziałów np. Hugo Steinhaus, czy Wanda Mejbaum-Katzenellenbogen. Zdjęcia są z laboratoriów, z konferencji, portretowe, rodzinne, także z wakacji - np. str. 65 - Dr Adolf Juzwenko - jego żona jest Bohaterką odc. 42/41/.

Strona Uni. Wrocławskiego – otwierano 24/06/2023

Na początku książki mamy słowo wstępne - „W szkicowniku reportera”, gdzie autorka omawia ideę tej publikacji. Obchodzono rocznicę 300 lat Uniwersytetu Wrocławskiego⁶. Eseista zdobył doktorat na Politechnice Gdańskiej. Obchodzono 100 rocznicę politechniki w Gdańsku, aby zasygnalizować zmiany statusu - Cesarstwo Niemieckie - Wolne Miasto Gdańsk - Polska.

⁶ https://pl.wikipedia.org/wiki/Uniwersytet_Wroc%C5%82awski; w Wikipedii; <https://uwr.edu.pl/>; strona Uniwersytetu.

Z Wikipedii:

<<21 października 1702 – złota **bullą cesarza Leopolda I ustanawiająca jezuicką Akademię Leopoldyńską (*Academia Leopoldina*) we Wrocławiu ze wszystkimi przywilejami ówczesnych uniwersytetów europejskich; 15 listopada 1702 – inauguracja działalności Akademii Leopoldyńskiej** >>. Wtedy było to Imperium Habsburgów. Wrocław przyłączono do Prus w 1748 roku, na podstawie postanowień pokoju w Akwizgranie⁷. Warto uzupełnić wiedzę z historii - przy okazji.

Zatem w „Gazecie Wyborczej” ukazywał się cykl artykułów o profesorach Uczelni - co tydzień, przez pół roku - pisywała właśnie autorka książki. Wzruszająco pisze o swojej pracy, w trakcie której godzinami, tygodniami gromadziła materiały, informacje, relacje i zdjęcia. Fotografie eseisty z Uniwersytetu zamieszczono w esejach o innych Bohaterkach.

Wracamy do naszej Heroiny - Jej sylwetkę autorka przedstawia na podstawie wspomnień Jej brata - Andrzeja Jeżowskiego. Jak się okazało zostawiła zapiski i grube albumy zdjęć. Podrozdziały mają tytuły - numery kolejnych lat - przy czym cofamy się do przeszłości. Na każdy rozdział jest inny pomysł - autorka była wspaniałą dziennikarką, zmarła przedwcześnie. Zatem rozdział „1991” <<Latem Yad Vashem przyznaje cioci Busi (Heroinie) **medal „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”**, bo w czasie wojny ukrywała we Lwowie Emila Tasznera>>. W kinach akurat jest grany film o rodzinie Ulmów, warto zobaczyć. Eseista miał zaszczyt i szczęście miewać wykłady z dr Andrzejem Syczem⁸ (z fizyki) w trakcie studiów na Politechnice Śląskiej w Gliwicach, który też dostał ten medal.

W tym samym roku (1991) w grudniu umarła w wieku 83 lat, niestety spadając ze schodów. Zła passa - rozdział „1982” mąż Heroiny prof. Włodzimierz Trzebiatowski⁹ zginął w wypadku samochodowym - sam prowadząc pojazd. Nie mieli dzieci - strona 285 - mówi Małgorzata bratanica: „najpierw wojna, niepewność jutra, początki we Wrocławiu, ciocia miała już 37 lat [...] oboje rzucili się w wir pracy”. Wojna poprzesuwała ludziom

⁷ https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojna_o_sukcesj%C4%99_austriack%C4%85;

⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Andrzej_Sycz; o wykładowcy i osobowości z Pol. Śl. https://www.wikiwand.com/pl/Andrzej_Sycz; na innym portalu.

⁹ <https://www.intibs.pl/o-instytucie/informacje-ogolne-intibs/o-nas.html?view=article&id=11:prof-w-trzebiatowski&catid=33:o-instytucie>; o wybitnym profesorze.

życiorysy - strata nie do obliczenia. Są zdjęcia z Wigilii, którą spędzała z bratem i jego rodziną, zostawszy wdową. Oni (brat i bratowa) też byli profesorami tej samej Uczelni. Jak powiedziano cofamy się w czasie - „1970” czasy rozpoczynają się czasy Edwarda Gierka, znajdują się pieniądze na nowe budynki i drogą aparaturę naukową - np. japoński spektrometr - klasy światowej. Wiele publikowała, uczestniczyła w konferencjach naukowych, miała wielu wychowanków. Można doczytać on-line o Jej wychowankach - fachowe informacje.

Plik: http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/26075/2008_03.pdf; akurat inna nasza Bohaterka Angela Merkel odbierała dyplom DHC (rok 2008) - u nas odcinek nr 150!!! Sama Pani Profesor pisze iż zaczęła studia na Politechnice Lwowskiej w roku akademickim 1926/1927. W 1935 roku jak podano odebrała swój dyplom doktorski - pierwszy dla kobiety na Politechnice Lwowskiej - „opisano to w gazetach, a AULA była wypełniona obserwatorami”. Jak pisze Jej wyniki naukowe zostały skrytykowane przez niemieckich naukowców, ale nie mieli racji. Swoje badania powtórzyła skrupulatnie - potwierdzając w pełni te poprzednio uzyskane!!! CYTAT:

SUKCES W RZYMIE

W 1939 roku w Rzymie odbył się Kongres Chemii Czystej i Stosowanej. Miałam tam referat o 5-wartościowym renie. Językiem kongresu był niemiecki. Na środku ogromnej sali zobaczyłam Noddacków i byłam przekonana, że będą mnie atakować.

Istotnie po moim wykładzie podniósł się Noddack, ale powiedział, że gratuluje młodej koleżance z Polski, bo on i jego małżonka pomylili się i teraz to prostują. Powiedział też, że pokazałam prawdziwy mechanizm reakcji redukcji i wprowadziłam do chemii nowy stopień utlenienia renu. Radość moja była pełna,

Ci naukowcy Ida Noddack¹⁰ oraz Walter Noddack¹¹. Kongresy CHEMII CZYSTEJ ORAZ STOSOWANEJ ciągle są organizowane:

Książek się nie streszcza. Jest wiele do doczytania. CYTAT z Wikipedii:

Polska Akademia Nauk	
Status	Członek rzeczywisty
Doktor <i>honoris causa</i> Politechnika Wroclawska – 1978 Uniwersytet im. M. Łomonosowa w Moskwie – 1979 Uniwersytet Wroclawski – 1980	
Wykładowca	
Uczelnie	Politechnika Lwowska, Politechnika Wroclawska, Uniwersytet Wroclawski
Stanowisko	dziedkan Wydziału Mat-Fiz-Chem UWr (1958–1962); dyrektor Instytutu Chemii UWr (1969–1979)

¹⁰ https://pl.wikipedia.org/wiki/Ida_Noddack;

¹¹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Walter_Noddack; warto poczytać także i te życiorysy.

Zatem zaznaczono na czerwono trzy doktoraty Honoris Causa. Członkostwo w Polskiej Akademii Nauk - to wyraz najwyższego uznania.

Znała kilka języków obcych np. niemiecki, angielski; przed wojną publikowała po niemiecku, bo wtedy językami czasopism i kongresów bywał oprócz tych jeszcze francuski. Dziś króluje jedynie angielski.

Wyjaśnia się tytuł rozdziału. Na jakimś kongresie nie dano Jej jedyńki, zakwaterowano z młodą asystentką - co było naruszeniem pewnej (niepisanej) tradycji akademickiej poszanowania wielkich uczonych - Ona powiedziała: „Oni myślą, że spadnie mi korona. Nie wiedzą, że moja korona jest przyszyta do głowy”.

Ponieważ cofamy się w czasie (w oryginale) więc mamy rozdział „1945-1939”, gdzie opisano Jej działalność w AK. Opisano m.in. ukrycie pracownika Żyda w niemieckiej firmie, w której pracowała, naprzód w laboratorium, miał rozkładane łóżko, chował się w ogromnej beczce. W końcu wzięli go do swojego mieszkania. „1938-1931” ślub w katedrze ormiańskiej w 1935r, w tym samym w którym obroniła doktorat, mąż w 1938 r. został profesorem chemii nieorganicznej.

Ostatni podrozdział „1918-1908” o Rodzicach Heroiny: Seweryn Jeżowski (na zdjęciu w mundurze austriackim) oraz mama Stefania z domu Wartanowicz (Ormianka). Nasza Heroina chodziła do szkoły podstawowej prowadzonej przez siostry zakonne Nazaretanki we Lwowie, bo rodzice przenieśli się tam w 1913 roku. A dzieciństwo spędziła nasza heroina we dworze - jak pisze „było dużo służby, kucharka [...], tzw. podkuchenna, lokaj, niańka, bony np. Francuska panna Schoatell - wdrażała nas w konwersację francuską”. Dorzucamy zatem - perfekcyjną znajomość francuskiego. Ostanie zdania - „Ojciec mój był doktorem praw (!!!),.... Zastępcą dyrektora Towarzystwa Ubezpieczeń na Życie”.

Tzw. background miała solidny, nie zmarnowała biblijnych talentów, mamy informację iż udało się Jej przewieźć ze Lwowa część mebli, pamiątek rodzinnych - co było rzadkością, ale i tak startowali we Wrocławiu - prawie od zera - odbudowali ‘dom’ własną ciężką pracą.

Warto książkę przeczytać, kliknąć na linki - szczególnie na fragment wspomnień. Warto poznać prawdziwą HEROINĘ nauki i życia.

LINKI I INNE PUBLIKACJE

<https://www.wroclaw.pl/extra/pierwsza-dama-fizykochemii-nieprzejdnana-w-imie-nauki>;
informacje biografia, zdjęcia

<https://www.wroclaw.pl/extra/pierwsza-dama-fizykochemii-nieprzejdnana-w-imie-nauki>;

https://elektroenergetyka.pl/upload/file/2004/12/elektroenergetyka_nr_04_12_2.pdf;

https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Kwartalnik_Historii_Nauki_i_Techniki/Kwartalnik_Historii_Nauki_i_Techniki-r1991-t36-n1/Kwartalnik_Historii_Nauki_i_Techniki-r1991-t36-n1-s25-70/Kwartalnik_Historii_Nauki_i_Techniki-r1991-t36-n1-s25-70.pdf;

<https://www.lwow.com.pl/politechnika/politechnika2.html>; HISTORIA w pigułce.

<file:///C:/Users/Stan/Downloads/5159-4855.pdf>;

PIERWSZA STUDENTKA NA POLITECHNICE LWOWSKIEJ

https://bydgoszcz.torun.lasy.gov.pl/widget/aktualnosci/-/asset_publisher/1M8a/content/absolwentki-wydzialow-lesnych-w-dwudziestoleciu-miedzywojennym/maximized; absolwentki wydziałów leśnych przed II wojną światową.

<https://www.vetpol.org.pl/dmdocuments/ZW-11-2021-06.pdf>; o szkole weterynaryjnej we Lwowie.

ZDJĘCIA PRZY OKAZJI

WROCLAW

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

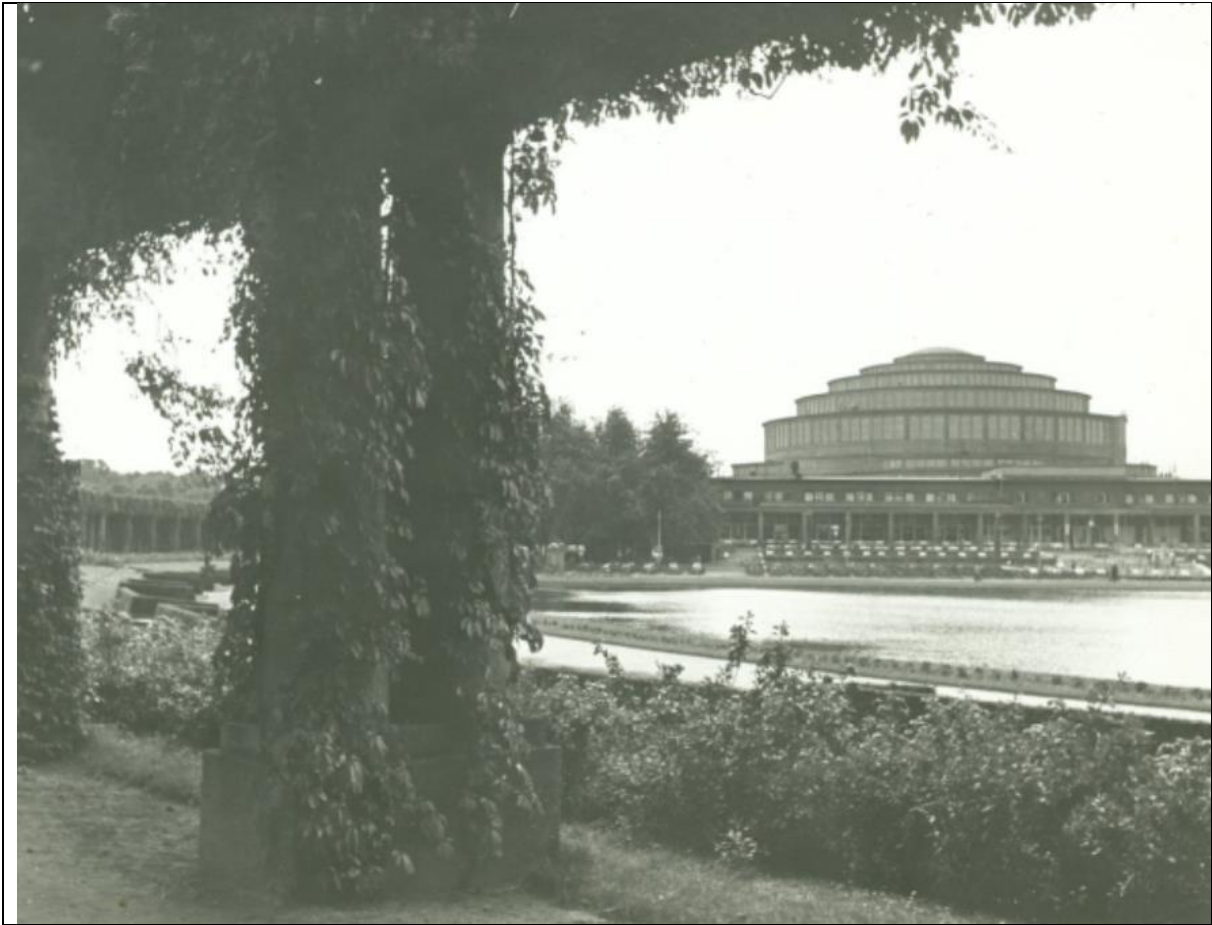

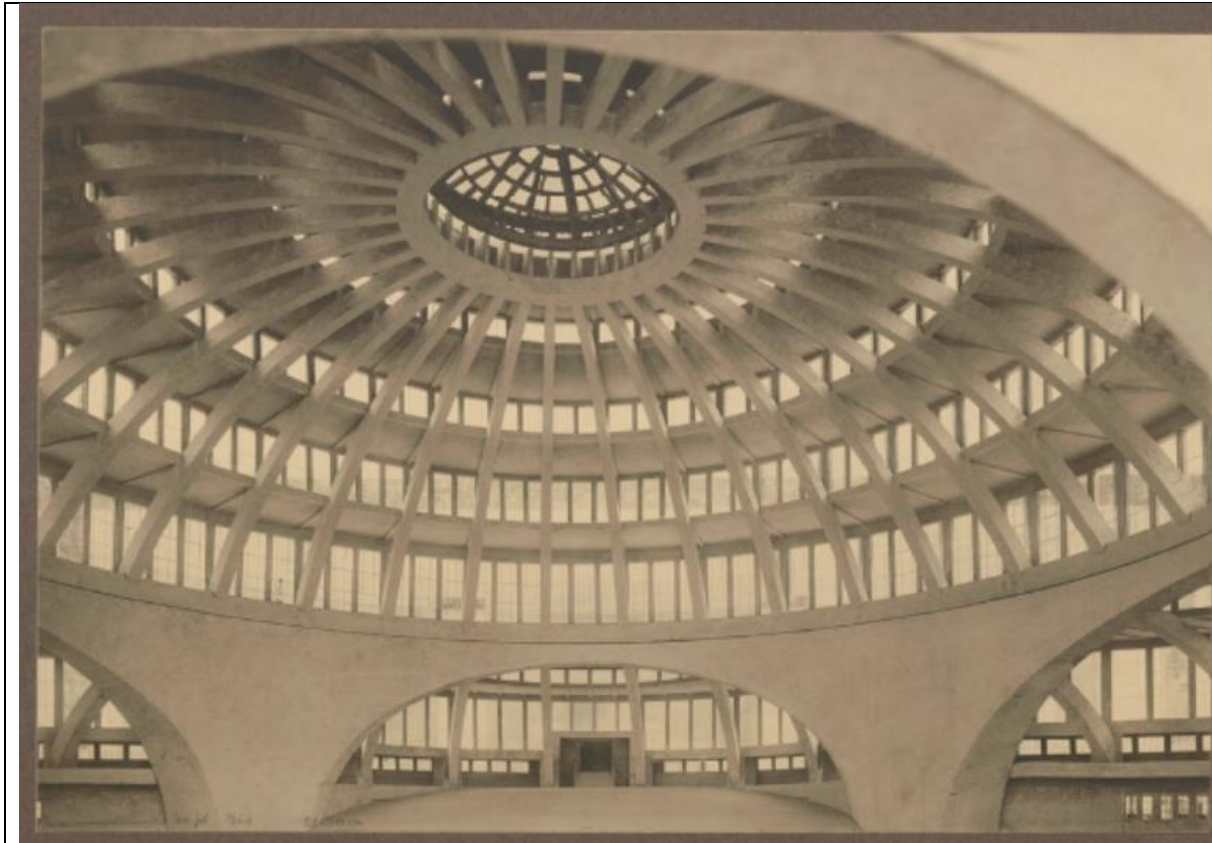

STUDIA Z HISTORII SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ

2018

Tom XX

<http://dx.doi.org/10.18778/2080-8313.20.10>

Anna Strojna-Krzystanek
(Politechnika Krakowska)*

MARIA HUELLE – PIERWSZA STUDENTKA NA POLITECHNICE LWOWSKIEJ

Streszczenie. W polskiej literaturze przedmiotu dotyczącej historii oświaty niewiele jest źródeł, na podstawie których w pełni możemy odtworzyć okoliczności, w jakich kobiety zaczęły studiować na uczelniach technicznych. Źródła znajdujące się poza granicami Polski dodatkowo utrudniają kompletne opracowanie tego zagadnienia. W poniższym artykule autorka przybliży postać oraz biografię Marii Huelle jednej z pierwszych kobiet na Politechnice Lwowskiej. Wpisała się ona w historię tej uczelni jako jedna z pierwszych studentek i asystentek.

Cytat - o pierwszej studentce na POLITECHNICE LWOWSKIEJ

poniżej

Laboratorium na Uniwersytecie Wrocławskim.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Zdjęcia eseista Stan Zawiślak NAC oraz Śl.A.C.

